

ЛЕКЦІЯ 4-6

Тема: Роль міжнародних організацій в системі міжнародного технічного регулювання

Мета лекції: вивчення характеристики та основних напрямів діяльності міжнародних організацій у сфері технічного регулювання: міжнародних та регіональних організацій зі стандартизації, з метрології, з оцінки відповідності та акредитації; в галузі якості, безпеки та споживчої політики.

План

1. Характеристика та основні напрями діяльності міжнародних організацій у сфері технічного регулювання.
2. Міжнародні та регіональні організації зі стандартизації.
3. Міжнародні та регіональні організації з метрології.
4. Міжнародні та європейські організації в галузі оцінки відповідності та акредитації.
5. Міжнародні та регіональні організації в галузі якості, безпеки та споживчої політики.

Всесвітня торгова організація (ВТО) заснована 8 грудня 1994 р. Приступила до діяльності 1 січня 1995 р. Являється правонаступницею ГАТТ (Генеральної угоди з тарифів і торгівлі), підписаної в 1947 р. Штаб-квартира – Женева.

На відміну від ГАТТ, Світова організація торгівлі має статус спеціалізованої організації ООН і водночас з організаційним оформленням поєднується з комплексом торгових документів. У СОТ входять 150 держав, ще 30 країн проводять переговори про вступ. Організація має статус юридичної особи, що користується всіма привілеями та імунітетами ООН.

Головною метою функціонування СОТ є лібералізація і стабілізація світової торгівлі, що досягається шляхом встановлення правил і укладання угод, а також переговорів між учасниками. Діяльність СОТ здійснюється за такими напрямками:

- контроль за прийняттям і застосуванням багатосторонніх угод СОТ;
- проведення багатосторонніх переговорів;
- урегулювання торговельних суперечок;
- спостереження за торговельною політикою;
- збір, вивчення і надання інформації з питань торговельної політики і торгівлі.

До сфери, яку регламентують угоди СОТ, входять: 1) митно-тарифне регулювання; 2) антидемпінгове регулювання і застосування компенсаційних мит; 3) використання субсидій і компенсаційних заходів; 4) нетарифні обмеження; 5) кількісне регулювання; 6) діяльність державних торговельних підприємств; 7) митні союзи і зони вільної торгівлі; 8) митні формальності, збори, вимоги до документації; 9) внутрішні податки, збори, вимоги до внутрішньої торгівлі; 10) захисні та технічні бар'єри, санітарні і фітосанітарні заходи; 11) правила походження; 12) торгівля послугами; 13) торговельні аспекти захисту інтелектуальної власності; 14) торгівля окремими групами товарів (текстилем та одягом, сільськогосподарською продукцією, цивільною авіатехнікою); 15) здійснення державних закупівель; 16) торговельні аспекти інвестицій; 17) аспекти захисту довкілля в міжнародній торгівлі.

Основними принципами створення та здійснення регулятивних заходів є принципи:

- найбільшого сприяння та недискримінації;
- національного режиму;
- захисту національної промисловості;
- створення сталого базису для торгівлі, сприяння справедливій конкуренції;
- заборони кількісних обмежень імпорту;

- допустимих дій у надзвичайних обставинах;
- регіональних торговельних домовленостей.

Діяльність СОТ з моменту її створення спрямована на вирішення таких головних завдань:

- забезпечення виконання положень понад 50-ти документів (угод, рішень, декларацій і т. ін.) Уругвайського раунду;
- розв'язання торгових суперечок вищим арбітражним органом СОТ;
- створення апеляційного органу;
- збільшення кількості членів організації;
- розробка широкомасштабних програм розвитку торгівлі і збереження довкілля;
- проведення переговорів у фінансовому, телекомунікаційному секторах послуг, морського судноплавства.

До перспективних напрямів діяльності СОТ відносяться такі:

- 1) у сфері торгівлі - лібералізація торгівлі через вдосконалення торгових правил, включаючи і професійні (ділові) послуги;
- 2) у сфері регулювання інвестицій - розробка багатосторонніх угод аналогічно до торгівлі, включаючи принципи розповсюдження режиму найбільшого сприяння, національного режиму, вимог охорони довкілля на інвестиції. Ідеться про уніфікацію понад 900 двосторонніх угод, яка враховувала б інтереси як країн, що розвиваються, так і промислово розвинених країн;
- 3) у сфері регулювання конкурентної політики - прийняття багатосторонньої угоди щодо коригування чи розробки основних правил конкуренції;
- 4) боротьба з корупцією, у тому числі пов'язана з державними закупівлями, узгодження регіональної регуляторної політики з багатосторонніми угодами;
- 5) укладання всеохоплюючих угод із МБРР і МВФ з метою об'єднання систем регулювання світової торгівлі і фінансів.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), англ. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) — міжнародна організація, що об'єднує 34 країн світу, більшість з яких є країнами з високим доходом громадян та високим ІРЛП і розглядаються як розвинені.

На відміну від Світового Банку та Міжнародного валютного фонду, ОЕСР не надає фінансування. Організація є місцем вивчення та дискусій і здійснює пошуки та аналіз, які допомагають урядам визначити стратегію виходу на формальні угоди між країнами-членами і які будуть реалізовуватися національними інституціями чи в інших міжнародних домовленостях. Ця часто непомітна робота, на думку країн-членів ОЕСР, є основною і дуже ефективною, оскільки, починаючи зі збору та аналізу даних і до колективної дискусії щодо політики, яка проводиться. Взаємне вивчення урядами, багатостороннє спостереження та здійснення відповідного тиску (погоджуйтеся чи реформуйтеся) є найбільш ефективними засобами ОЕСР.

Визначаючи перешкоди на шляху ефективності, зростання та інновацій, ОЕСР часто спонукає уряди приймати складні політичні рішення з тим, щоб підвищити ефективність їх економік.

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО, англ. Food and Agriculture Organization, FAO) — міжнародне агентство в рамках ООН, створена з метою боротьби з голодом та контролем якості продуктів харчування у світі.

ФАО діє як провідна установа, що займається проблемами розвитку сільських регіонів і сільськогосподарського виробництва в системі ООН. Її діяльність направлена на зменшення гостроти проблем бідності і голоду в світі шляхом сприяння розвитку сільського господарства, поліпшенню харчування і рішення проблеми продовольчої безпеки — доступності всім і завжди продуктів харчування, необхідних для активного і здорового життя. ФАО діє як нейтральний форум, а також як джерело знання і інформації.

Допомагає країнам, що розвиваються, і перехідним країнам модернізувати і поліпшити сільське господарство, лісоводство і рибальство.

Організацію Об'єднаних Націй з промислового розвитку — ЮНІДО (United Nations Industrial Development Organization — UNIDO) — було засновано в 1967 р. рішенням Генеральної Асамблеї ООН як центральний координуючий орган у сфері допомоги промислового розвитку та прискореній індустріалізації країн, що розвиваються шляхом мобілізації національних і міжнародних ресурсів.

Оперативна діяльність ЮНІДО полягає:

- в наданні технічної допомоги країнам, що розвиваються у здійсненні конкретних проектів;
- в розробці регіональних довгострокових стратегій розвитку.

Допоміжна діяльність ЮНІДО включає збір, узагальнення, публікацію інформації, проведення досліджень, організацію конференцій з питань промислового розвитку.

ЮНКТАД було засновано як орган Генеральної асамблеї ООН 30 грудня 1964 року.

ЮНКТАД грає в системі ООН роль координаційного центру по проблемах розвитку і суміжних питаннях торгівлі, фінансів, технологій, інвестицій і стійкого розвитку. Її головна мета полягає в сприянні інтеграції країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою в світову економіку і розвитку за допомогою торгівлі і інвестицій. Добиваючись досягнення своїх цілей, ЮНКТАД проводить дослідження і аналіз політики, міжурядові наради, здійснює технічну співпрацю і взаємодію з цивільним суспільством і підприємницьким сектором.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН-UNDP-United Nations Development Programme; Programme des Nations Unies pour le développement-PNUD) - організація системи ООН, яка координує і фінансує здійснення програм економічного і технічного співробітництва в межах

ООН. ПРООН разом з іншими агенціями ООН, які представлені в Україні, приділяють особливу увагу чотирьом основним сферам:

1. впровадження інституційних реформ, які нададуть громадянам рівний доступ до здійснення своїх прав;

2. посилення можливостей громадянського суспільства створювати шляхи для користування наявними послугами та правами;

3. охорона здоров'я та медичні послуги, з особливою увагою на покращенні їх якості та доступності;

4. процвітання через збалансований розвиток та підприємництво.

Після закінчення Другої світової, в жовтні 1946 р., рішенням ООН була створена Міжнародна організація з стандартизації (ISO). На засіданні генеральної асамблеї ООН був прийнятий статут ISO, який визначив статус організації, її структуру, функції основних органів і методи їх роботи.

В статуті ISO записано, що «метою організації є сприяння розвитку стандартизації в світовому масштабі для полегшення міжнародного товарообміну і взаємодопомоги, а також для розширення співпраці в галузі інтелектуальної, наукової, технічної та економічної діяльності».

Для досягнення цієї мети ISO може:

- вживати заходів для полегшення гармонізації у світовому масштабі стандартів і зв'язаних з ним галузей;

- розробляти і публікувати міжнародні стандарти за умови, що в кожному випадку стандарт буде ухвалений, якщо за нього було віддано дві третини голосів активних членів технічного комітету або підкомітету і проти – не більше чверті загального числа голосів;

- організовувати обмін інформацією про роботу своїх комітетів – членів і технічних комітетів;

- співпрацювати з іншими міжнародними організаціями, що зацікавлені в суміжних питаннях.

До основних напрямів і завдань діяльності ISO належать:

- розробка стандартів у галузях машинобудування, хімічної промисловості, руд і металів, інформаційної техніки, сільського господарства, будівництва, спеціальної техніки, охорони здоров'я і медицини, упакування й транспортування товарів;

- розробка спільно з Міжнародною електротехнічною комісією (МЕК) стандартів у сфері інформаційних технологій, мікропроцесорної техніки, телекомунікацій;

- стандартизація систем забезпечення якості, розробка й публікації міжнародних стандартів;

- співробітництво з регіональними організаціями зі стандартизації;

- сприяння Світовій організації торгівлі через програми, орієнтовані на поступову трансформацію технічних умов на поставку товарів до стандартів ІСО, заохочення створення нових стандартів для промисловості;

- сприяння країнам, що розвиваються, у розвитку національних систем стандартизації, вирівнювання ступеня стандартизації, підготовці спеціалістів зі стандартизації в навчальних центрах розвинених країн;

- співробітництво з ООН для стимулювання двосторонньої співпраці промислово розвинених країн і країн, що розвиваються, у стандартизації і метрології, створенні міжнародних навчальних центрів;

- надання методичної та інформаційної допомоги Раді ІСО щодо принципів і методики розробки міжнародних стандартів.

Діяльність ІСО у сфері сертифікації охоплює такі основні напрями та завдання:

- сприяння укладенню угод про взаємне визнання з метою розвитку міжнародної торгівлі;

- розробка нормативно-методичних документів, що сприяють гармонізації процедури сертифікації;

- співробітництво з іншими міжнародними організаціями з метою підвищення ролі сертифікації в міжнародній торгівлі;

- сприяння взаємному визнанню та ухваленню національних і регіональних систем забезпечення якості;

- підготовка правил і регламентів проведення випробувань, інспекційного контролю та сертифікації продукції, процесів, діяльності випробувальних лабораторій;

- співробітництво з МЕК з метою узгодження спільних правил проведення сертифікації.

Європейський комітет з стандартизації (CEN) (до 1970 р. - Європейський комітет з координації стандартів) існує з 1961 р.

Основна мета CEN – сприяння розвитку торгівлі товарами і послугами шляхом розробки європейських стандартів (євро норм, EN), на які могла б посилатись в своїх директивах ЄС, ЄАВТ та інші міжурядові організації; шляхом забезпечення однакового застосування в країнах-членах міжнародних стандартів ISO та IEC; співпраці з усіма організаціями регіону, що займаються стандартизацією; надання послуг з сертифікації на відповідність європейським стандартам (євро нормам).

CEN розробляє європейські стандарти в таких галузях: обладнання для авіації, водонагрівальні газові прилади, газові балони, комплектуючі деталі для піднімальних механізмів, газові плити, зварка і різка, трубопроводи і труби, насосні станції та інше.

Європейський комітет зі стандартизації в електротехніці (ЄКСЕ, CENELEC) створений у 1972 р. у результаті злиття двох організацій - Європейського комітету з координації електротехнічних стандартів країн-членів ЄАВТ (CENEL та Європейського комітету з координації електротехнічних стандартів країн ЄС (CENELEC).

Основна мета CENELEC – розробка стандартів на електротехнічну продукцію у тісній співпраці з ЄС та ЄАВТ і нормативне забезпечення єдиного ринку товарів та послуг у країнах регіону. Стандарти CENELEC розглядаються як необхідний засіб для створення єдиного європейського ринку.

Міжнародна електротехнічна комісія (International Electrotechnical Commission, IEC, IEC/CEI, МЕК) - це всесвітня організація зі стандартизації в галузях електротехніки та радіоелектроніки, яка створена за рішенням Міжнародного електротехнічного конгресу в м. Сент-Луїс у вересні 1904 року. Головною метою МЕК, визначеною Статутом, є сприяння та підтримка міжнародної співпраці у вирішенні проблем стандартизації, розроблення, узгодження, перевірки та публікації міжнародних стандартів у галузі електротехніки і радіоелектроніки та суміжних з ними галузях.

Міжнародні метрологічні організації працюють в контакті з ISO та IEC, що відповідає більш широкому міжнародному розповсюдженню єдності вимірювань.

Найбільші міжнародні метрологічні організації – Міжнародна організація мір і ваг (МОМВ) і Міжнародна організація законодавчої метрології (МОЗМ).

Міжнародна конфедерація з вимірювання (ІМЕКО) досліджує теорію та практику вимірювальної техніки. Вона створена у 1958 р. і об'єднує 39 країн. Основною метою ІМЕКО є обмін досвідом між вченими різних країн з питань наукових основ і техніки вимірювань, а також наукового приладобудування.

Всесвітня метеорологічна організація - ВМО (World Meteorological Organization, WMO) - спеціалізований міжурядовий заклад ООН в області метеорології. Заснований в 1950 році на базі Міжнародної метеорологічної організації (ММО), що діяла з 1873. Метою ВМО є сприяння: організації мережі станцій та центрів для метеорологічних і гідрологічних спостережень та служб; створенню і функціонуванню системи швидкого обміну метеорологічною інформацією у цій сфері; стандартизації метеорологічних та пов'язаних з ними спостережень і забезпеченню публікації результатів цих спостережень та статистичних даних; застосуванню метеорології в авіації, мореплавстві, сільському господарстві для розв'язання проблем водних ресурсів тощо; діяльності у сфері оперативної гідрології; тісному

співробітництву метеорологічної та гідрологічної служб; дослідженню і підготовці фахівців цих галузей.

Комітет ISO з оцінки відповідності (CASCO - Committee on conformity assessment).

Комітет з оцінки відповідності CASCO:

- вивчає способи оцінки відповідності продукції і систем якості стандартам;

- готує настанови з випробувань, інспекції та сертифікації продукції, процесів, служб, а також з оцінки випробувальних лабораторій, інспекційних організацій, організацій з сертифікації систем якості;

- сприяє взаємному визнанню національних і регіональних систем якості, а також використанню міжнародних;

- сприяє взаємному визнанню національних і регіональних систем якості, а також використанню міжнародних стандартів на випробування, інспекцію, сертифікацію систем якості.

Зі зростанням значення сертифікації неухильно збільшується кількість міжнародних, регіональних і національних систем сертифікації, формується, оновлюється та розвивається їх нормативна база, яка створюється під егідою провідних міжнародних організацій зі стандартизації ISO/IEC.

Найбільш визнаними у всьому світі є: Система з сертифікації виробів електронної техніки (IECQ) під егідою Міжнародної електротехнічної комісії, Система IEC з випробувань електричного обладнання на відповідність до стандартів з безпеки (IECEE), Система сертифікації дорожньо-транспортних засобів, розроблена під егідою Європейської економічної Комісії ООН (UN/ECE).

Співпраця України з IEC є необхідною складовою створення сучасної національної системи стандартів, забезпечує доступ до новітніх рішень у всіх галузях науки, техніки, промислового виробництва та екології.

ILAC – міжнародний форум, який має регулярну організаційну структуру і де фахівці різних країн і представники міжнародних організацій

обмінюються інформацією і досвідом з усіх аспектів випробувань та взаємного визнання результатів цієї діяльності, що є предметом міжнародної торгівлі. Важливим напрямком роботи ІЛАС є розроблення рекомендацій з оцінювання якості випробувань, що проводяться випробувальними лабораторіями. Ця робота стимулюється тим, що з розвитком мережі незалежних випробувальних лабораторій і введенням системи їх акредитації, виникла необхідність щодо формування єдиних методів забезпечення належної якості протоколів з результатами випробувань, які могли бути визнані в інших країнах.

Міжнародна організація споживачів (Consumers International, CI), заснована в 1960 році, є світовою федерацією груп споживачів, які, працюючи разом з її членами, складають єдиний незалежний і авторитетний глобальний голос. Цілями CI є:

1. Досягнути реальних змін — у політиці і практиці — за відібраними міжнародними проблемами, що мають значення для споживачів, з високим рівнем залучення членів CI до своїх кампаній.

2. Через свої кампанії позитивно змінити ставлення й усвідомлення споживачів кожного регіону світу відносно ключових обов'язків споживачів.

3. Надавати допомогу в захисті основного споживача на правовій основі, як мінімум в десяти країнах, де тепер цього бракує, і підвищувати рівень та можливості захисту споживача й подальшого його встановлення у десяти країнах.

4. Поліпшити здатність CI збирати та інтерпретувати вірогідну інформацію відносно поглядів і проблем споживачів у всьому світі та доносити її членороздільно до осіб, які приймають рішення.

Комітет з захисту інтересів споживачів (COPOLCO) утворений в 1977 р. з метою стандартизації в галузі інформації споживача, тобто забезпечення зв'язку між ISO і міжнародними організаціями. Що займаються питаннями, які цікавлять споживачів.

В завдання COPOLCO входить вивчення таких питань:

- шляхи сприяння споживачам в отриманні максимального ефекту від стандартизації продукції, а також заходи, які потрібно застосувати для більш ширшої участі споживачів в національній і міжнародній стандартизації;

- розробка з точки зору стандартизації рекомендацій, що направлені на забезпечення інформацією споживачів, захист їх інтересів, а також програм їх навчання питанням стандартизації;

- узагальнення досвіду участі споживачів в роботах з стандартизації, застосуванню стандартів на споживчі товари; з інших питань національної і міжнародної стандартизації, що цікавлять споживача;

- підтримання зв'язку з іншими органами ISO, діяльність яких дотична до інтересів споживачів.

Європейська організація з якості (ЄОЯ, EOQ) — незалежна некомерційна асоціація, що поєднує 34 національні організації з якості європейських країн. Її членами є також компанії та приватні особи. Вона створена в 1956 році і має штаб-квартиру в Брюсселі (Бельгія).

Свою місію EOQ бачить у підвищенні конкурентноздатності європейських організацій на основі використання досягнень у менеджменті якості.

Розвитком аграрного сектору Європи опікується також Продовольча та сільськогосподарська організація при ООН (FAO), членом якої є й Україна.

Система аналізу небезпек і критичних точок контролю (англ. HACCP Hazard Analysis Critical Control Point, HACCP) — система, що дозволяє створити на підприємстві умови для виробництва безпечної продукції шляхом визначення (ідентифікації) і контролю небезпечних чинників. Система HACCP є єдиною системою управління безпечністю харчової продукції, яка довела свою ефективність і прийнята міжнародними організаціями.

Міжнародна організація споживчих досліджень та випробувань – International Consumers Research & Testing (ICRT) – об'єднує 41 організацію споживачів з 37 країн світу, включаючи Україну, що обрали основним

напрямок своєї діяльності порівняльні тестування товарів та послуг для споживачів

Запитання для самоперевірки

1. Навести характеристику, завдання та напрями діяльності Світової організації торгівлі.
2. Навести характеристику, завдання та напрями діяльності організації економічного співробітництва і розвитку.
3. Навести характеристику, завдання та напрями діяльності організації ООН з питань продовольства та сільського господарства.
4. Навести характеристику, завдання та напрями діяльності організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку.
5. Навести характеристику, завдання та напрями діяльності організації ООН з торгівлі та розвитку.
6. Навести характеристику, завдання та напрями діяльності програми розвитку ООН.
7. Характеристика та основні напрями діяльності міжнародних організацій у сфері технічного регулювання.
8. Міжнародні та регіональні організації зі стандартизації: Міжнародна організація по стандартизації ISO; Європейський Комітет по Стандартизації; Європейський комітет із стандартизації в галузі електротехніки та електроніки; Міжнародна електротехнічна комісія; Діяльність Європейського союзу в галузі стандартизації.
9. Міжнародні та регіональні організації з метрології: Міжнародне бюро мір і ваг; Міжнародна організація законодавчої метрології; Міжнародна конфедерація з вимірювань; Всесвітня метеорологічна організація.
10. Міжнародні та європейські організації в галузі оцінки відповідності та акредитації: Європейський комітет ISO з оцінки

відповідності; Система з сертифікації виробів електронної техніки; Міжнародна конференція з акредитацій випробувальних лабораторій.

11. Міжнародні та регіональні організації в галузі якості, безпеки та споживчої політики: Міжнародна організація споживачів; Комітет з захисту інтересів споживачів; Європейська організація з якості; Україна і Організація ООН з питань продовольства та сільського господарства; Міжнародний альянс ХАССП; Міжнародна організація з тестувань товарів та послуг; Європейська економічна комісія ООН.

Список літератури:

1. Бичківський Р.В. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація [Текст] : підруч.для вищ. навч.закл. / Р. В. Бичківський [та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка" . — Л., 2004 . — 560 с.
2. Захист прав споживачів: Навч. посіб. / Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська, О. І. Башкатова. — К.: МАУП, 2007. — 382 с.
3. Дахно І.І. Міжнародне економічне право: Навч.посіб. /І.І. Дахно. — К.: МАУП, 2009. — 304 с.
4. Кириченко Л. С, Самойленко А. А. Стандартизація і сертифікація товарів та послуг: Підручник/ Л. С. Кириченко, А. А. Самойленко. — Х.: Вид-во «Ранок», 2008. — 240 с.
5. Міжнародне технічне регулювання: навч. посіб./О.М. Сафонова та [ін.]. — Х.: ХДУХТ, 2013. — 372 с.
6. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 280 с.
7. Топольник В.Г. Метрологія, стандартизація, сертифікація і управління якістю [Текст] : навч. посіб. : рекомендовані М-вом освіти і науки України для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Топольник, В. Д. Кожевнікова ; М-во освіти і науки України, Укр. мор. ін-т . — Севастополь : [УМІ], 2010 . — 179 с.

8. Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 336 с.
9. Саранча Г.А. Метрологія, стандартизація, відповідність, акредитація та управління якістю [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Г. А. Саранча . — К. : Центр навчальної літератури, 2006 . — 672с.
10. Тарасова В.В., Малиновський А.С., Рибак М.Ф. Метрологія, стандартизація і сертифікація: Підручник/За заг .ред. В.В Тарасової - К.: Центр навчальної літератури, 2006.- 264с.
11. Цюцюра В.Д. Метрологія та основи вимірювань [Текст] : навч. посіб. / В.Д.Цюцюра, С.В.Цюцюра . — К. : Знання-Прес, 2003 . — 180 с.

ЛЕКЦІЯ 7

Тема: Особливості систем технічного регулювання певних країн світу

Мета лекції: вивчення системи технічного регулювання в країнах ЄС; вивчення особливостей технічного регулювання країн СНД, Азії, США, Канади, Японії.

План

1. Система технічного регулювання в країнах ЄС - правила системи, принцип створення єдиного ринку.
2. Особливості технічного регулювання країн СНД.
3. Особливості технічного регулювання країн Азії.
4. Особливості технічного регулювання в США.
5. Особливості технічного регулювання Канади.
6. Особливості технічного регулювання в Японії.

Модель технічного регулювання, запроваджена в ЄС, є найбільш ефективною для міжнародного співробітництва. Фундаментом створення та функціонування єдиного світового ринку є вільне переміщення товарів. Наявність в міжнародній торгівлі технічних бар'єрів створює перешкоди як для виходу української продукції на європейські та міжнародні ринки, так і для доступу вітчизняних споживачів до якісних закордонних продуктів. Механізми ліквідації технічних бар'єрів в торгівлі базуються на взаємному визнанні результатів оцінки відповідності, що може бути забезпечено тільки в результаті технічної гармонізації.

В країнах ЄС вільне переміщення товарів базується на основі «Нового підходу» до технічної гармонізації і стандартизації (прийнятий Радою Європи 7 травня 1985 р.) та «Глобального підходу» у сфері оцінювання відповідності (прийнятий Радою Європи 21 грудня 1989 р.). Такі підходи реалізуються через відповідні інструменти - директиви ЄС, які також затверджуються Радою Європи.

Основні принципи «Нового підходу» зводяться до наступного:

- в директивах на продукцію задають обов'язкові для виконання загальні (суттєві) вимоги безпеки;
- задачі встановлення конкретних характеристик покладається на європейські стандарти, які є добровільними для застосування;
- продукція, яка виготовлена згідно з вимогами гармонізованих з директивою ЄС європейських стандартів розглядається як відповідна суттєвим вимогам директиви (принцип презумпції відповідності);
- продукція може бути розміщена на ринку ЄС тільки після процедури оцінки відповідності;
- нагляд за ринком забезпечують державні органи.

«Глобальний підхід» передбачає застосування модулів для різних стадій процедур оцінювання відповідності, встановлення єдиних критеріїв їх використання та призначення спеціальних органів, що виконують ці процедури.

Модульний підхід дозволяє формувати безліч сполучень модулів і, таким чином, збільшити кількість схем підтвердження відповідності, з яких можливо вибрати схему, адекватну рівню можливого ризику заподіяння шкоди конкретною продукцією. Що стосується малого бізнесу, то в ЄС в цей час розробляються методичні документи з відбору та впровадження модулів оцінки відповідності продукції дрібносерійного та несерійного виробництва з урахуванням специфіки підприємств малого та середнього бізнесу.

За суттю, перераховані основні принципи і визначають модель технічного регулювання в країнах ЄС. Виключно важливо, що ці принципи представляють собою цілісну систему.

Австрія. Законодавство у сфері технічного регулювання базується на директивах Нового та Глобального підходів, впроваджених у національне законодавство.

Нормативна база. Усі стандарти CEN і CENELEC впроваджено як національні.

Інфраструктура. Загальну координацію робіт здійснює Міністерство економіки. У сфері стандартизації діє Інститут стандартів, який координує діяльність мережі технічних комітетів зі стандартизації, що віддзеркалює європейську структуру стандартизації.

Оцінкою відповідності займаються незалежні органи сертифікації недержавної форми власності. У сфері метрології діє державне бюро з метрології, яке відповідає за розвиток та збереження еталонної бази та законодавчу метрологію, а також метрологічний нагляд через мережу регіональних центрів у галузі суспільних інтересів (торгівля, зв'язок, транспорт, довкілля, енергетика, безпека). У сфері захисту прав споживачів діють громадські організації. Спірні питання вирішують у судовому порядку. Ринковий нагляд за безпекою продукції здійснюють інспекції, підвідомчі відповідним міністерствам. Ринковий нагляд за безпекою промислової та харчової продукції розмежовано. Навчальну діяльність у сфері стандартизації та якості здійснює Австрійський інститут стандартів.

Німеччина. Законодавство. Німеччина має досить розвинене законодавство у сфері технічного регулювання, зокрема, закони про стандартизацію, метрологію. У національне законодавство впроваджено всі європейські директиви Нового та Глобального підходів, а також вимоги всіх директив старого підходу.

Нормативна база. Усі європейські стандарти ухвалено як національні.

Крім того, існує до 20% загальної кількості суто національних, які враховують особливості розвитку німецької економіки.

Інфраструктура. Національним органом стандартизації в Німеччині є Інститут стандартів, який координує діяльність мережі технічних комітетів зі стандартизації, що віддзеркалює європейську структуру стандартизації. У сфері метрології діє Німецький фізико-технологічний інститут. Існує досить велика кількість органів з акредитації, які об'єднуються в Німецьку акредитаційну раду (це суттєва відмінність системи акредитації в Німеччині від європейських принципів). Питання контролю безпеки на ринку та захисту прав споживачів належить до компетенції Міністерства сільського господарства та праці. За безпеку на ринку продукції, що підпадає під дію технічних регламентів, відповідають галузеві міністерства та створені при них інспекції. Сертифікацією займаються незалежні сертифікаційні організації недержавної форми власності. Національний інститут стандартів і Метрологічний інститут проводять широкомасштабні навчальні заходи для представників промисловості. У них діють окремі навчальні підрозділи.

Франція. Законодавство. Діють закони у сфері стандартизації, метрології, захисту прав споживачів. Впроваджено всі європейські директиви.

Нормативна база. Усі європейські стандарти ухвалено як національні.

Крім того, діють до 30% суто національних стандартів з урахуванням розвитку специфічних галузей економіки Франції.

Інфраструктура. Загальну координацію діяльності у сфері стандартизації, метрології, ринкового нагляду та захисту прав споживачів

здійснює Міністерство економіки, фінансів і промисловості. У сфері стандартизації діє Асоціація стандартизації, яка координує діяльність мережі технічних комітетів зі стандартизації, що віддзеркалює європейську структуру стандартизації. Асоціація також здійснює роботу у сфері сертифікації, системи управління якістю та екологічного управління. У сфері сертифікації діють незалежні органи сертифікації продукції. Функціонує Національне агентство з акредитації. У сфері метрології діє Національна метрологічна лабораторія, яка координує діяльність незалежних калібрувальних служб. Питаннями контролю на ринку займається Генеральний директорат боротьби з контрабандною та контрафактною продукцією. Зазначений директорат має мережу близько 100 регіональних центрів. Питаннями захисту прав споживачів займається широка мережа громадських організацій і третейських судів. Широкомасштабне навчання здійснює Французька асоціація стандартизації.

Чехія. Законодавство. Діють закони про стандартизацію, сертифікацію, оцінку відповідності та метрологію. Впроваджено всі європейські директиви.

Нормативна база. Впроваджено всі європейські стандарти.

90% чинних стандартів є ідентичними європейським і міжнародним стандартам.

Інфраструктура. Питаннями координації робіт у сфері стандартизації займається Управління стандартизації та метрології, підпорядковане Міністерству економіки. У сфері стандартизації основним є Інститут стандартів. У сфері сертифікації діють незалежні органи сертифікації недержавної форми власності. У сфері метрології діє Національний метрологічний центр і мережа регіональних центрів. У сфері ринкового нагляду – відповідні галузеві міністерства мають інспекції, які контролюють продукцію галузевого призначення. Окремо функціонує Інспекція контролю за безпекою харчової продукції, гігієнічна та ветеринарна служба. Навчання здійснює Інститут стандартів, який має відповідний структурний підрозділ.

Національна система забезпечення якості Чехії.

Фінляндія. Законодавство. Впроваджено всі європейські директиви.

Постановами уряду визначено повноваження органів та організацій.

Нормативна база. Близько 95% загальної кількості національних стандартів становлять європейські стандарти. Інфраструктура. Міністерство торгівлі і промисловості координує діяльність у сфері стандартизації та споріднених видів діяльності. У сфері стандартизації діє Фінська асоціація стандартів, яка керує мережею технічних регламентів. У сфері сертифікації центральним органом з оцінки відповідності є Центр технічних досліджень. У сфері метрології діє Центр метрології та акредитації. За калібрувальну діяльність відповідає Управління технології безпеки. Основну відповідальність за контроль безпеки товарів несе виробник, а держава займається наглядом за ринком. У сфері акредитації національним органом акредитації є національна служба акредитації, яка входить до складу Центру метрології і акредитації. У сфері захисту прав споживачів існують громадські організації. Навчання здійснює фінська Асоціація стандартизації.

Латвія. Законодавство. Діють закони про стандартизацію, метрологічну діяльність.

Впроваджено всі європейські директиви, більшість з яких впроваджено методом «обкладинки».

Нормативна база. Впроваджено європейські стандарти, більшість з яких впроваджено методом «обкладинки».

Інфраструктура. Загальну координацію робіт здійснює Міністерство економіки. У сфері стандартизації діє Асоціація стандартизації.

У сфері сертифікації створено незалежні органи сертифікації недержавної форми власності. У сфері акредитації створено Національне агентство з акредитації. У сфері захисту прав споживачів діє Центр захисту прав споживачів. Існує Національний метрологічний центр і мережа регіональних центрів, що забезпечують єдність і достовірність вимірювань. Навчання здійснює Асоціація стандартизації.

Польща. Законодавство. Діють закони про стандартизацію, оцінку відповідності, метрологію. Впроваджено всі європейські технічні директиви.

Нормативна база. До 90% стандартів становлять відповідні міжнародні та європейські стандарти. Інфраструктура. Загальну координацію робіт здійснює Мінекономіки.

У сфері стандартизації діє Польський центр стандартизації (як асоціація). У сфері сертифікації діють незалежні сертифікаційні органи. У сфері акредитації діє Національний орган з акредитації. У сфері метрології – Метрологічний інститут. У сфері захисту прав споживачів при Антимонопольному комітеті Польщі створено відповідні регіональні інспекції. Контролем за безпекою харчових продуктів займаються ветеринарні та санітарні служби, підвідомчі відповідно Міністерству сільського господарства та Міністерству охорони здоров'я. Навчання здійснює Центр стандартизації.

Російська Федерація, як країна СНД. Законодавство. З 2003 року діє Закон «Про технічне регулювання». Впроваджено один технічний регламент щодо дорожньо-транспортних засобів.

Нормативна база. Рівень гармонізації становить приблизно 30%.

Інфраструктура. Загальне управління координує Міністерство промисловості та енергетики, при якому створено Федеральне агентство з технічного регулювання та метрології. Цьому агентству підпорядковано мережу наукових інститутів, зокрема, стандартизації, метрології та сертифікації, а також державних регіональних центрів, які здійснюють державний нагляд за дотриманням норм і правил, за безпекою промислової та харчової продукції та державний метрологічний нагляд. 2003 року зі складу зазначених центрів виведено органи з сертифікації, які є незалежними і мають недержавну форму власності.

Агентство з технічного регулювання та метрології займається питаннями акредитації. Питаннями захисту прав споживачів опікується федеральне агентство, підпорядковане Міністерству охорони здоров'я.

Навчання здійснюють науково-дослідні інститути стандартизації, сертифікації та метрології.

Система технічного регулювання в РФ. Як вважають російські фахівці, в Російській Федерації модель технічного регулювання не визначена – власна чи подібна до систем технічного регулювання, які діють у ЄС, США або країнах Азійсько-Тихоокеанського форуму економічного співробітництва. Однак принципи регулювання, встановлені у чинному законі «Про технічне регулювання», є декларативними й не дають уявлення про практичні механізми технічного регулювання.

США. Національна система сертифікації США. У США відсутня головна організація з сертифікації. У складі Американського національного інституту стандартів (ANSI) діє Сертифікаційний комітет, який затверджує і реєструє програми, правила сертифікації, перевіряє компетентність органів з сертифікації, в т. ч. наявність необхідного обладнання і персоналу.

У США існує дві системи стандартизації: федеральна і добровільна. Координує діяльність федеральної стандартизації Національний інститут стандартів і технологій (NIST) — провідна організація з розроблення систем стандартизації і сертифікації, а координацією робіт зі стандартизації на добровільній основі займається ANSI Комітет із сертифікації ANSI, який розробляє та реалізує програми сертифікації, зокрема спеціальну програму щодо затвердження систем сертифікації продукції та послуг.

NIST займається проблемами сертифікації третьою стороною, має статус уповноваженого органу, що наглядає за якістю роботи випробувальних центрів та органів з сертифікації у масштабі країни. Цей інститут реалізує добровільну програму контролю за оцінюванням відповідності (CASE), що охоплює сертифікацію продукції, реєстрацію систем випробувань і систем якості та визначення органів з реєстрації систем. Сертифікаційними випробуваннями продукції в США займаються майже 2000 лабораторій. До першої групи входять лабораторії загальнонаціонального значення: Національної асоціації виробників

електрообладнання (NEMA), Американської асоціації газу (AGA), Національної асоціації із захисту від пожеж (NFPA), Управління з безпеки харчових продуктів і медикаментів (FDA), Федерального агентства з охорони праці і здоров'я на виробництві (OSHA) тощо.

У США діють обов'язкові вимоги з безпеки для багатьох видів побутового електрообладнання. І хоча поки що не прийнято законодавчих актів з обов'язкової сертифікації обладнання на відповідність цим вимогам, місцеві інспекційні органи мають право вимагати, щоб обладнання, яке продається або встановлюється в їхньому регіоні, пройшло сертифікацію в Корпорації випробувальних лабораторій страхових компаній (UL). В США діють численні закони по безпеці різних видів продукції, які і служать правовою основою сертифікації відповідності. Найбільш широким діапазоном дії відрізняється Закон про безпеку споживчих товарів.

Згідно з цими законами обов'язкової сертифікації підлягає продукція, на яку прийнятий державний стандарт, а також закуповувана державою на внутрішньому і зовнішньому ринках. Обов'язкова сертифікація контролюється державними органами. Добровільна сертифікація проводиться за заявою споживачів або товаровиробників продукції на відповідність пропонованим ними нормативним документам

В країні діють три основні категорії програм сертифікації, які затверджує Федеральний уряд :

- 1-а категорія - сертифікація товарів і послуг на безпеку. Усі ці програми носять обов'язковий характер;

- 2-а категорія - програми по перевірці зразків продукції і виробництв, замінюючи суцільний контроль;

3-а категорія - програми оцінки якості і умов виробництва до вступу продукції в торгівлю.

По програмах 1-ої категорії, як правило, проводиться обов'язкова сертифікація такої продукції, як автомобілі контейнери (у тому числі для сільгосппродуктів), судна, магістральні трубопроводи і тому подібне.

Програми 2-ої і 3-ої категорій використовують для обов'язкової і добровільної сертифікації.

Програми Управління по безпеці харчових продуктів і ліків охоплюють продукцію не лише для людини, але і для тварин, і випробування проводяться не лише на нешкідливість, але і на ефективність дії.

Відповідно до програм 2-ої категорії сертифікуються такі види товарів, які споживаються в державних установах (Департамент оборони, Департамент торгівлі, Управління сільської електрифікації тощо), а сертифікація обов'язкова, якщо продукція закуповується урядовими організаціями на державні кошти.

Програми 3-ої категорії в основному добровільні, за винятком тих, які передбачають сертифікацію окремих видів продовольства (наприклад, яйце, тютюн і ін.). Найбільша кількість програм розроблена Департаментом сільського господарства і Департаментом торгівлі. По результатам сертифікації харчових продуктів їх підрозділяють на "відбірні" (Choice) і "сорт А" (Trade A). Нормативною базою сертифікації є стандарти, які розробляються:

ASTM - американським товариством з випробування матеріалів - широкого діапазону споживацьких товарів;

NEMA - національною асоціацією виробників електроустаткування - для електротехнічних товарів і устаткування;

CPSC- Комісією з безпеки товарів широкого споживання - для товарів широкого споживання;

EPA - федеральним агентством з захисту навколишнього середовища - для сертифікації різних виробництв, двигунів внутрішнього згорання, наземного, водного і повітряного транспорту тощо;

NIST - національним інститутом стандартів і технологій - державним органом з стандартизації, який розробляє обов'язкові стандарти.

Японія, як країна Азії. Національна система сертифікації Японії. Система сертифікації продукції на відповідність національним стандартам

впроваджена в Японії за рішенням уряду. Вона охоплює машинобудування, електротехніку, автомобілебудування, залізничний транспорт, суднобудування, чорну та кольорову металургію, хімічну, текстильну, целюлозно-паперову, гірничодобувну, авіаційну галузі промисловості, цивільне будівництво, архітектуру тощо.

Загальне управління роботами з сертифікації здійснюють Міністерство зовнішньої торгівлі та промисловості, Міністерство транспорту і Міністерство охорони здоров'я на основі промислових законів, а методичним забезпеченням сертифікації промислової продукції займається департамент стандартів Міністерства зовнішньої торгівлі та промисловості.

Законодавчою базою в галузі сертифікації є приблизно 10 промислових законів, національні стандарти з вимогами до продукції та послуг, нормативні документи систем сертифікації деяких видів продукції з обов'язковими вимогами до сертифікації на безпеку.

Запитання для самоперевірки

1. Система технічного регулювання в країнах ЄС - правила системи, принцип створення єдиного ринку
2. Аналіз досвіду побудови системи технічного регулювання та споживчої політики країн: Австрії; Німеччини; Франції; Чехії; Фінляндії; Латвії; Польщі; Угорщини; Японії; США; Російської Федерації
3. Від чого залежить статус національних систем сертифікації?
4. Як здійснюється акредитація випробувальних лабораторій США?
5. Які категорії програм сертифікації діють у США?
6. Охарактеризуйте форми оцінки відповідності, які діють у Франції; обов'язкову та добровільну сертифікацію у Франції, її відмінності.
7. Для яких видів сертифікованих товарів застосовують NF у Франції?
8. Які системи сертифікації входять до загальнонаціональної системи сертифікації в Німеччині?

9. У чому полягають особливості сертифікації систем якості в Німеччині?

10. Які форми сертифікації діють в Японії?

11. Схарактеризуйте особливості сертифікації товарів, які поставляються в Японію.

Список літератури:

1. Бичківський Р.В. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація [Текст] : підруч.для вищ. навч.закл. / Р. В. Бичківський [та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка" . — Л., 2004 . — 560 с.

2. Захист прав споживачів: Навч. посіб. / Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська, О. І. Башкатова. — К.: МАУП, 2007. — 382 с.

3. Дахно І.І. Міжнародне економічне право: Навч.посіб. /І.І. Дахно. — К.: МАУП, 2009. — 304 с.

4. Кириченко Л. С, Самойленко А. А. Стандартизація і сертифікація товарів та послуг: Підручник/ Л. С. Кириченко, А. А. Самойленко. — Х.: Вид-во «Ранок», 2008. — 240 с.

5. Міжнародне технічне регулювання: навч. посіб./О.М. Сафонова та [ін.]. — Х.: ХДУХТ, 2013. — 372 с.

6. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 280 с.

7. Топольник В.Г. Метрологія, стандартизація, сертифікація і управління якістю [Текст] : навч. посіб. : рекомендовані М-вом освіти і науки України для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Топольник, В. Д. Кожевнікова ; М-во освіти і науки України, Укр. мор. ін-т . — Севастополь : [УМІ], 2010 . — 179 с.

8. Салухіна Н. Г., Язвінська О. М. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 336 с.

9. Саранча Г.А. Метрологія, стандартизація, відповідність, акредитація та управління якістю [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Г. А. Саранча . — К. : Центр навчальної літератури, 2006 . — 672с.

10. Тарасова В.В., Малиновський А.С., Рибак М.Ф. Метрологія, стандартизація і сертифікація: Підручник/За заг .ред. В.В Тарасової - К.: Центр навчальної літератури, 2006.- 264с.

11. Цюцюра В.Д. Метрологія та основи вимірювань [Текст] : навч. посіб. / В.Д.Цюцюра, С.В.Цюцюра . — К. : Знання-Прес, 2003 . — 180 с.